

Uddrag af min fars historie.

af Bertha Dressel

Min far, Ludwig Dressel, blev født i Frankfurt am Main d. 15. april 1910. Min farfar, Ludwig Anton Dressel, var ikke gift med min fars biologiske mor, Anna Maria Klaubauf. Hun ville i øvrigt ikke vide af min far efter hans fødsel, og overlod ham til min farfars familie.

Ludwig ca. 1913

Min oldemor, Bertha Otilie f. Helmling, som jeg jo deler fornavn med, adopterede min far og tog sig af ham i Karlsruhe, indtil han var 10 år gammel. En dag han kom hjem fra skole (d. 22. august 1919), var der opløb udenfor huset hvor de boede. Min stakkels oldemor var faldet død om på gaden af et hjertetilfælde. Sådan har min far engang selv fortalt mig den tragiske begivenhed.

Imidlertid var min farfar draget nord på og rejst til Danmark og havde i ca. 1918 fået en stilling her som farvermester i firmaet Schleisner, som beskæftigede sig med tekstil- og garderebefarvning samt detachering. I København mødte han Anna Meyer, som han giftede sig med i 1919.

Bertha Otilie Helmling
1856-1919

Da der blev tale om at min far skulle på et børnehjem i Tyskland, indvilligede min farfars kone i at tage ham i huset og dermed blive hans plejemor. Han kom herop og fik et nyt hjem, med det blev langt fra problemløst for ham.

Min far var altså 11 år gammel, da han kom her til landet i 1921. Det gik ikke særlig godt for ham i skolen på grund af sprogproblemer. Da han var 14 år, kom han i lære som farver, dvs. i samme fag som sin far og i samme firma.

Efter udstået læretid i 1928 søgte han som ung svend råd og vejledning hos en tidligere lærer på Teknologisk Institut med henblik på at dygtiggøre sig indenfor faget. Han fik anbefalet et studieophold på den tyske farvefabrik I.G. Farben-Industrie i Frankfurt am Main/Höchst samt nogle måneders praktisk arbejde. Min far tog derved og opholdt sig der i ca. halvandet år fra 1930-31.

Dette skulle vise sig at blive skæbnesvangert med hensyn til opnåelsen af dansk indfødsret eller statsborgerskab. Dengang var reglerne sådan, at man skulle have opholdt sig her i landet i 15 år uafbrudt for at få dansk statsborgerskab. Så da min far søgte om det i 1936, fik han afslag. (Dette kan ses i mappen med fars papirer.)

Årsagen var at han under sit ophold i Tyskland havde betalt skat til den tyske stat. INGEN havde fortalt ham at han skulle have sendt sin skattebetaling hjem til Danmark for at bevare de 9 år han havde opsparet som dreng og ung mand. Han måtte begynde forfra med 1931. Det hjalp ikke noget at han havde giftet sig med min mor, Lilly Mortensen, i 1933. Hun var jo pæredansk.

Siden krigsudbruddet i 1939 og besættelsen af Danmark i april 1940 frygtede min far for at blive indkaldt som tysk soldat. Han følte sig som dansker og havde ingen sympatier for den nazistiske udvikling i Tyskland. Dog drejede det sig ikke om følelsesmæssige præferencer, såsom det danske overfor det tyske, men kun om statsborgerskabet på indkaldelsestidspunktet.

Efterhånden som Hitler fik problemer med sin krigsførelse på flere fronter, blev mange udlandstyskere indkaldt i 1942. Også min far. På det tidspunkt var han ansat som farvermester hos A/S Wessel & Vett's fabrikker og blev nødsaget til at sige sin gode stilling op. Han forsøgte flere gange at få tilladelse til at gøre tjeneste her i landet, men det blev ham nægtet.

Tvunget af omstændighederne måtte han af sted d. 16. juli 1942.

Der findes et billede, som en tilfældig fotograf tog af min far, mor og mig på vej ned til Østerport station.

At nægte at møde op til krigstjeneste var det samme som at desertere; det blev anset for at være en forbrydelse mod den tyske stat, og som uden videre blev straffet med henrettelse ved skydning.

Hele den store brevsamling på lidt over 600 breve og feldtpostkort vidner om hans farefulde liv i krigsårene fra juli 1942 indtil marts 1945. Hvad der skete derefter, er det nu kun min søster og mig som har erindringer om, fordi vi har fået det fortalt af vores forældre.

Ved Østerport Station: på vej mod krigen 16. juli 1942

Der er et par anekdoter fra fars første tid som rekrut: Han havde medbragt et foto af daværende kong Christian X, som han satte op indvendigt i sit skab. Det var for at demonstrere sit tilhørsforhold til Danmark, og han var jo heller ikke nazist.

Da der så kom inspektion, blev befalingsmanden rasende og råbte, at der i skabet skulle være et billede af 'Føreren'. Han mente selvfølgelig Hitler. Men min far forklarede derpå, at kong Christian X af Danmark var hans fører. Far fik ordre til at sætte et billede op af Hitler.

Dagen efter var der igen inspektion på stuen, og befalingsmanden kontrollerede fars skab. Min far havde hittet på at sætte et frimærke op – sådan nede i hjørnet af billedet af kong Chr..

Befalingsmanden havde råbt og skældt ud over det; men min far havde spurgt om ikke manden på frimærket forestillede Hitler. Det kunne befalingsmanden ikke så godt svare nej til. Han havde derefter drejet rundt på sin støvlehæl og forladt lokalet skummende af raseri.

Ved en anden lejlighed lod min far som om han ikke vidste hvordan man brugte en trillebør. Han havde i ramme alvor forklaret at han ikke kendte til dette landbrugsredskab, fordi han var håndværker og kun var vant til at færdes i fabrikshaller i byerne. Befalingsmanden gav derpå min far en lektion i kørsel med trillebør. Men de øvrige rekrutter skrupgrinede ad den forestilling, så befalingsmanden følte sig til grin og blev rasende på min far. Han fik derfor tildelt en såkaldt disciplinærstraf. Det kunne f.eks. være nogle timers ekstra vagter, ekstra køkkentjeneste, inddragelse af fritid eller sløjfning af en eller flere madrationer. Det kunne være prisen for diverse forseelser, uanset om de var gjort med vilje eller ej.

På vej hjem.

Tegnene på sammenbrud for den tyske krigsmaskine var i begyndelsen af marts 1945 så tydelige, at min far besluttede at lægge uniformen. Han og en kammerat begav sig ud på en lang og farefuld tur nordpå. I et par af de sidste breve fra februar/marts 1945 skriver far om at de muligvis skal

forflyttes igen. Det er nok ikke blevet til noget. Sandsynligheden for at deres batteri nåede at komme til München fra Wiesbaden eller Darmstadt er temmelig ringe. Jeg kan erindre at have hørt min mor sige: 'og så gik han fra München til Flensborg'.

Ifølge de seneste breve fra marts 1945 er det dog tvivlsomt. Men en tur til fods fra omegnen af Darmstadt/ Frankfurt am Main/ eller Wiesbaden er lang nok under de barske omstændigheder, med de Allieredes stadige bombetogter ind over Tyskland. I øvrigt var det vigtigt ikke at komme for langt over mod øst, for dér var den russiske front i færd med at rykke frem. Far fortalte at det gjaldt om at undgå at komme i russisk fangenskab.

Hvordan han egentlig overlevede undervejs, er noget af en gåde. Dog erindrer jeg at far engang har fortalt, at han var nødt til at tigge brødhumpler og kartofler hos folk, eller fik en smule for at gøre dem små tjenester. Tynd suppe måtte indtages af brugte konserves-dåser.

Omsider nåede far frem til omegnen af Flensborg, hvor han fik mulighed for at overgive sig til de engelske militærmyndigheder. Blandt fars papirer findes en 'hjemsendelses-attest' (Entlassungsschein) fra den tyske hær, som er dateret den 29. april 1945. Det vil sige 5 dage før den officielle kapitulation i Nordeuropa.

Min far blev interneret hos englænderne. Hans indrejsetilladelse til Danmark trak i langdrag. Englænderne skulle først undersøge fars forhold meget grundigt, især om han havde været medlem af nazistpartiet eller havde sympatiseret med de nazistiske ideer. Min mor hørte først nyt om min far midt i juni måned 1945. Der findes et postkort, dateret 'Kollund d.14.6.45.' fra en sygeplejerske, Ingeborg B. Schmidt, som skriver til mor at far nu "er hos Fru Ida Büchert, på Sofiegaard i Jaruplund ved Flensborg, hvor han arbejder og venter paa sit Visum. Grænsen er jo lukket f.T."

Fra d.1. juni 45 havde min far fået tilladelse af englænderne til at tage ophold hos den dansksindede familie ved Flensborg, indtil hans sag kom i orden. Den 14. juli 1945 fik han omsider et 'certificate of discharge' med både engelske og tyske stempler. Endelig var han igen blevet civilist, landarbejder i stedet for obergefreiter. Men en særlig tilladelse til at rejse hjem til Danmark kunne min far ikke få i første omgang. Den måtte han vente på, og den trak ud.

Det fremgår af papirerne i fars mappe, at han med jævne mellemrum skulle møde til kontrol forskellige steder i Flensborg-området. Den 11. december 1945 får han udstedt et foreløbigt identitetskort. På dette og flere af de andre tidligere identitetspapirer har han måttet afgive fingeraftryk af sin højre tommelfinger. Der er også et foto af min far. Endnu ikke fyldt 36 år ligner han en stærkt afmagret gammel mand med et udslukt blik i sine øjne.

I papirerne findes der dokumentation for tovtrækkeriet mellem de danske og engelske myndigheder samt for mors skrivelser, dels d. 27.10.1945 til Rigspolitechefen, som ikke svarer, og dels til Fremmedafdelingen i Nordre Birks Politi.

I brevene er også historien om soldaten der drog i krig i Tyskland med ordbog, billede af kong Christian X samt det danske kongemærke, og som

ikke ville modtage nogen som helst forfremmelser i Hitlers hær. Men historien om hvad der skete ham efter marts 1945, den kender kun jeg og til dels Else, fordi vi jo fik den fortalt af ham selv og vores mor.

Det drejer sig både om en dramatisk og livsfarlig flugt nordpå fra München gennem et sønderbombet Tyskland i marts/ april 1945, og om hvordan min far havnede i omegnen af Flensborg og kunne overgive sig til de engelske militærmyndigheder. Hvordan disse trak hans indrejsetilladelse til Danmark i langdrag, og om kampen for at få ham hjem, kan læses ud af diverse dokumenter, som jeg har liggende i en mappe i min bogreol.

Da han omsider kom hjem i april 1946, var han i en elendig forfatning: Nedbrudt fysisk og psykisk. Afmagret, med dårlige tænder, nedsat hørelse, syg af en alvorlig infektion der gav ham store bylder flere steder på kroppen. Else og jeg husker hvordan han skreg af smerte, når vores læge kom og skulle 'skære' dem. Han havde mareridt om natten, og lå og skar tænder, når han endelig sov.

Om tiden efter hjemkomsten i april 1946.

Hvis det havde været svært for mig at undvære min far under krigen, så skulle det vise sig at det blev meget vanskeligere at have ham hjemme igen efter krigen. For han havde jo forandret sig: Den søde, rare, dejlige far, som havde leget med mig og gået ture med mig, var blevet til et MONSTER, der pludselig kunne gå amok i et kæmpe-raseri. Bare der havde været den mindste uartighed, hvis jeg var kommet til at tabe en kop på gulvet, så den gik i stykker, eller min mor havde brokket sig over at jeg havde været næsvis og 'svaret igen', så gennemtævede han mig med stokke, bøjler eller tæppebankeren.

Sommetider var det sådan, at den tæppebanker stod og ventede på mig i entreen, hvis min mor havde fundet et eller andet at straffe mig for. Så når jeg var kommet op ad trappen til 2.sal og hoveddøren åbnet, var jeg altid meget bange for om tæppebankeren stod der

Efter hver gang det skete, blev jeg meget ulykkelig indeni, og min indre verden blev helt sort. Men der var aldrig tid til at jeg kunne få lov til at sunde mig lidt og komme til hægterne igen. Sommetider kunne jeg dårligt nok stå på mine ben eller gå, men fik bare ordrer om at jeg skulle holde op med at flæbe, ta' mig sammen og komme i gang med at bestille noget, og: "Lad det så gå lidt villigt!" Sådan en omgang tæsk gjorde også, at jeg blev meget forpustet og knapt nok kunne få vejret: "Hold så op med det skaberi!" lød ordren her.

I løbet af sommeren 1946 begyndte min fars søgen efter arbejde. Han havde jo været væk fra sit fag i 4 år og kunne ikke vende tilbage til sin gamle stilling. Han fik småjobs forskellige steder og fulgte flittigt kurser på Teknologisk Institut. I begyndelsen af 1950'erne fik han fast ansættelse hos A.&H. Meyer, indtil firmaet lukkede.

I 1960'erne var min far ansat hos firmaet Hannibal Sander, og havde mange specialopgaver med indfarvning af portièreer, gardiner og møbelstoffer til større institutioner, herunder diverse museer. Han farvede også kostumer, fortæpper, bagtæpper og draperier til flere københavnske teatre.

Min fars ekspertise blev også efterspurgt til genetablering af farverivirksomheder i Tyskland og Schweiz (CIBA) efter krigen. Efter at han havde opnået dansk statsborgerskab i 1949, kunne han jo

frit rejse udenlands og stille sin specialviden til rådighed. Far fortalte engang smågrinende, men ikke uden stolthed: ”Sydpå kalder de mig for Doktor Dressel!”

I begyndelsen af 1960’erne blev han såmænd også taget med på råd som konsulent, da det Danske Forsvar skulle have udskiftet uniformer.

Efter at den berømte engelske primaballerina, Margot Fonteyn, havde været på gæsteoptræden på Det Kongelige Teater, sendte hun altid sine kostumer m.m. fra London til København. Hun havde lagt mærke til, at hun hos ’Hannibal Sander’ kunne få dem behandlet og indfarvet nøjagtigt som hun ønskede. Selvfølgelig vidste hun ikke hvem der udførte arbejdet. Men de der vidste det syntes da, at det var ’en lille fjer i hatten’ til min far.

Inden han var nødt til at gå på førtidspension i 1972 pga. nedslidning, afsluttede han sin karriere med to større opgaver: Han indfarvede alle kostumer til Studenteroperaens opsætning af ”Poppeas kroning”.

Derpå fulgte arbejdet med mange kostumer, gevandter, draperier til det berømte dansedrama, ”Dødens Triumf” af Savage Rose. Det havde premiere på Det Kongelige Teater i 1972.

Min far fortalte, at da han havde været inde på teatret for at tage afsked, var der nærmest udbrudt panik, især i balletten. ”Jamen, hr. Dressel, hvad skal vi så gøre? Kan De ikke bare komme herind og farve vores ting i nogle spande?”

Med min far uddøde et håndværk her i landet, som havde rødder i en gammel tradition med mesterlære. Ligesom i mange andre håndværksfag medførte den teknologiske udvikling i 60’erne store forandringer i metoder, maskiner og i uddannelsen af fagteknikerne.

Som årene gik, faldt der efterhånden mere ro over min far. Han blev meget filosofisk anlagt, og udviklede en egen form for humor. For mig at se er der ingen tvivl om, at hans succes i arbejds-karrieren hjalp med til at genoprette hans selvværd.

I sin fritid havde min far indimellem brug for at trække sig tilbage fra alting og være helt alene. Han tog på lange udflugter på sin knallert – med madpakke og kaffe på termoflasken. Om sommeren kunne han også lide at tage i skoven og gå og plukke hindbær i timevis. Sommetider hjalp han et par venner med deres havearbejde. Hjemme læste han bøger, især med rejsebeskrivelser.

Han interesserede sig for arkæologi og abonnerede på Skalk.

Han tog også sin del af husarbejdet sammen med min mor. Det var altid far der trillede hen til vaskeriet og ordnede deres snavsetøj.

Efter sin pensionering anskaffede han sig et stort akvarium med smukke fisk. Det holdt han meget af at gå og pusle om. Det gjorde han også en søndag eftermiddag, da min mand og jeg var på familiebesøg med vores 2 børn hos mor og far. Vi havde udvekslet et par bemærkninger om børneopdragelse. På et tidspunkt sagde far: ”Ja, der er mange ting jeg skulle have gjort meget anderledes”. Som dug for solen forsvandt al den vrede imod ham, der havde ligget og luret i mit

sind i mange år. Jeg sagde til mig selv, at han med den bemærkning faktisk gav mig en undskyldning for alle sine tæsk. Jeg tror at min vrede blev erstattet af sorg ...

Som pensionister var mine forældre ude at rejse hvert år. På deres sidste tur i 1980 blev min far ramt af en blodprop, og de måtte rejse hjem i utide med ambulancefly. Et halvt år efter fik han endnu en blodprop og måtte igen indlægges. Jeg besøgte ham på hospitalet. Han var meget urolig, men genkendte mig og sagde: "Åh, dér er jo min lille Pusser!" Lidt senere tilføjede han: "Jeg siger tak for livet, men hvor har det dog været hårdt!"

Han kom på et plejehjem og døde 71 år gammel i juni 1981.

Bertha Dressel.

Redigeret af:

Finn Holbek 2019 ©